

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто проблему створення професійно орієнтованих технологій, виокремлено основні структурні компоненти та розкрито їх сутність.

Ключові слова: технологія, педагогічна технологія, професійно орієнтована технологія, професійна підготовка.

Враховуючи основні завдання професійного розвитку майбутнього вчителя, розглянемо його на засадах використання професійно орієнтованих технологій, що забезпечують формування в нього системи психолого-педагогічних, фахових знань; розвиток професійних умінь, компетенцій, способів діяльності; становлення ціннісного ставлення до педагогічної діяльності; накопичення й збагачення суб'єктивного особистісного досвіду застосування технологій.

Професійну підготовку майбутніх учителів розуміють як процес і результат освоєння суб'єктами навчання системи професійних знань, формування професійних умінь (інтелектуальних, організаторських, рефлексивних тощо), розвиток професійно-особистісних якостей (відповідальність, комунікативність, активність тощо), розвиток на цій основі професійних ціннісних орієнтацій та особистісного самовизначення й самореалізації. Підсумком і водночас показником ефективності підготовки студентів є підвищення якості професійної підготовки.

Мета статті – визначити та розкрити сутність професійно орієнтованих технологій, що сприяють створенню успіху майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки.

У довідковій літературі технологію визначають як сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу й напівфабрикату, що здійснюються в процесі виробництва продукції. Завдання технології як науки – виявлення фізичних, хімічних, механічних та інших закономірностей з метою визначення й використання на практиці найефективніших економічних виробничих процесів.

С. Ожегов тлумачить термін “технологія” з двох позицій, а саме як:

– сукупність знань про способи обробки матеріалів, виробів, методи здійснення будь-яких виробничих процесів;

– сукупність операцій, що здійснюється певним чином і в певній послідовності, з яких складається процес обробки матеріалу, виробів [2].

В енциклопедії освіти педагогічні технології визначено як технології, які забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів.

Ф. Фрадкін визначив поняття “педагогічна технологія” як системний, нормативний опис діяльності вчителя й учня, що спрямовано на досягнення освітньої мети. Відмінність педагогічних технологій від сфер матеріально-технологічної або інженерної діяльності полягає в тому, що сфера педагогічної діяльності не може бу-

ти охарактеризована чітким предметним полем, однозначним набором функцій, відокремленістю власне професійних дій від спонтанного спілкування, переживання. Операційна сторона педагогічної діяльності не може бути відокремлена від її особистісно-суб'єктивних параметрів, раціональна регуляція – від емоційної.

Технологічний підхід до освітнього процесу передбачає спрямоване, поетапне, інструментальне управління цим процесом і гарантоване досягнення поставлених навчальних цілей. Цю міждисциплінарну комплексну проблему активно розробляють як вітчизняні, так і зарубіжні педагоги. Доцільність технологічного підходу до педагогічної реальності обґрунтовано в працях В. Беспалько, В. Боголюбової, Т. Ільїної, М. Левіної, В. Монахова, В. Сластьоніна, а також зарубіжних дослідників: Дж. Блоку, Б. Блума, Р. Мейджера й ін.

Аналіз праць учених дав можливість виявити, що педагогічну технологію досліджували за такими напрямками:

- як комплексний інтеграційний процес (А. Белкін, Т. Ільїна, О. Ткаченко й ін.);
- дидактичний аспект педагогічних технологій (О. Коваленко, В. Монахов, І. Прокопенко, В. Якунін та ін.);
- аспекти педагогічної технології, пов'язані з розробкою системи професійно значущих умінь і якостей педагога щодо організації педагогічної дії (В. Коротова, В. Пітюков, Ю. Турчанінова, Н. Щуркова та ін.).

Проаналізуємо основні підходи до дослідження проблем, що пов'язані зі застосуванням педагогічних технологій у навчально-виховному процесі.

Специфічні особливості власне педагогічної технології в навчальному процесі висвітлено в працях М. Арстанова, Н. Бочкіної, О. Долженко, В. Серікова, які обґрунтували необхідність оволодіння вчителем педагогічною технологією, підкреслили, що реалізація технологічного вирішення щоразу визначається особистістю педагога, який забезпечує практичне втілення й результативність педагогічної праці.

Ми підтримуємо погляди В. Монахова, який вважає, що педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель сумісної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя.

Аналіз праць науковців дає змогу визначити технології навчання як системи психологічних, загальнопедагогічних, дидактичних, частково методичних процедур взаємодії педагогів і студентів з урахуванням їхніх здібностей та схильностей, спрямованих на проектування й реалізацію змісту, методів, форм і засобів навчання, адекватних цілям освіти, змісту майбутньої діяльності, впливаючи на професійну підготовку майбутнього вчителя.

Серед найістотніших ознак педагогічних технологій прийнято виділяти такі:

- технологія розробляється під конкретний педагогічний задум, її основу становить певна методологічна, філософська позиція автора (наприклад, розмежовують знанневоцентристські та особистісно орієнтовані технології);
- технологічний ланцюг педагогічних дій, операцій, комунікацій будується суворо відповідно до цільових установок (мета – проект конкретного очікуваного результату), технологія передбачає взаємопов'язану діяльність суб'єктів педагогічного процесу з урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації, оптимальної реалізації людських і технічних ресурсів; елементи пе-

дагогічної технології мають, з одного боку, бути відтворені будь-яким педагогом, а з іншого – гарантувати високий ступінь імовірність, досягнення планованих результатів (відповідно до державного стандарту) тими, хто навчається; органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, що містять критерії, показники, а також інструментарій для вимірювання результатів освітньої діяльності.

У контексті нашого дослідження стверджуємо, що педагогічні технології мають бути саме професійно орієнтованими, адже вони спрямовані на професійну підготовку майбутніх учителів.

Деякі дослідники розглядають “професійно орієнтовану технологію” як технологію, що сприяє: набуттю фундаментальних, міждисциплінарних і фахових знань, розвитку умінь, навичок; формуванню в студентів вищих навчальних закладів якостей особистості, значущих для їхньої майбутньої професійної діяльності, компетенції, що забезпечують виконання функціональних обов’язків з обраної спеціальності після завершення навчального закладу.

Реалізація професійно орієнтованих технологій у навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу передбачає:

- досягнення цілей підготовки майбутніх учителів, активне включення їх у свідоме освоєння професійного змісту освіти;
- забезпечення необхідної соціальної й пізнавальної мотивації, формування системи професійних цінностей;
- професійний та особистісний розвиток студентів як майбутніх учителів.

Сутнісними відмінностями професійно орієнтованих технологій навчання у вищому навчальному закладі є:

- попереднє проектування навчального процесу з подальшою можливістю відтворення цього проекту в педагогічній практиці;
- діагностичне цілеутворення, що передбачає можливість об’єктивного контролю за якістю підготовки майбутніх учителів;
- структурна й змістовна цілісність: внесення змін в один з компонентів технології з необхідністю спричиняє за собою відповідні зміни в інших компонентах;
- вибір методів, форм і засобів професійного навчання з позиції оптимізації результатів та використання ресурсів (часу, сил, енергії тощо);
- наявність оперативного зворотного зв’язку, що дає змогу своєчасно коригувати процес навчання, забезпечуючи професійне становлення майбутніх учителів.

При проектуванні й конструюванні професійно орієнтованих технологій доцільно враховувати такі принципи:

- системності, цілісності, згідно з якими технологія має в інтегрованому вигляді представляти систему професійно орієнтованих цілей, методів, засобів, форм і умов навчання;
- відтвореності, тобто відтворення технології з урахуванням характеристик спеціального професійно орієнтованого навчального середовища гарантує досягнення поставлених освітніх цілей;
- адаптивності процесу навчання до особистості студента, урахування його особливостей, потреб, можливостей, запитів;
- контекстності, тобто навчання, з одного боку, має конкретні, життєво важливі для студентів цілі, орієнтовані на виконання ними соціальних ролей і вдосконалення особистості, а з іншого – здійснюється з урахуванням професій-

ної, соціальної діяльності тих, хто навчається, і їхніх просторових, часових, професійних умов;

– актуалізацію результатів навчання, тобто безпосереднє застосування на практиці набутих студентами знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей, компетенцій.

Організація спілкування суб'єктів навчального процесу відбувається як у процесі індивідуальних бесід, так і колективного обговорення, в ході яких у студентів розвиваються здібності до взаємодопомоги, співробітництва, емпатії, симпатії, толерантності, визнання права співрозмовника на свою позицію, розвивається вміння встановлювати контакти з оточенням, працювати в групі, організовувати гармонійні відносини на основі розвинених комунікативних умінь. Професійна підготовка наповнюється пізнавальною активністю й повноцінним спілкуванням, що так необхідне для студентів, сприяє “збагненню іншого в діалозі”, оскільки, порівнюючи себе з іншими людьми, студент виявляє власні здібності, поповнює знання в колективних обговореннях навчальних питань, сприяє самопізнанню студента й дає підставу для виявлення в ситуації успіху когнітивно-процесуального компонента.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує необхідність створення викладачем позитивного емоційного мікроклімату на заняттях, адже атмосфера доброзичливості, невимушеності та співдружності стимулює активність студентів, знімає стан невпевненості й скутості, знижує ймовірність неуспіху.

Успішна професійна підготовка можлива при включенні студентів у вирішення ситуацій успіху. Тим самим створюється особливий ситуативний простір у структурі професійної підготовки, в якому будуть відображені основні параметри професійної діяльності. У студентів виникне можливість “проживання” ситуацій успіху в цьому просторі за допомогою вирішення проблем і реальних педагогічних труднощів, що виникають у ході неї. Технологія організації цього процесу будується на застосуванні принципу імітації реальної професійної діяльності, в якій моделюється проблема та ситуація. Цей принцип реалізується як у процесі розгортання змісту навчального предмета при створенні ситуацій, так і при здійсненні діяльності з виходу з кризової ситуації, що “проживається” в процесі діяльності. Особливістю діяльності є те, що студенти повинні самостійно знайти вихід із ситуації, що склалася, педагог є тільки консультантом, тільки в цих умовах відбудеться перехід до професійної підготовки.

Висновок. Підбиваючи підсумки вищевикладеному, варто зазначити, що професійно орієнтовані технології передбачають взаємодію викладача й студента та їхній вплив на навчальний процес, забезпечення сприятливої атмосфери на заняттях і в процесі організації позааудиторної діяльності, що дає можливість студенту отримувати задоволення від успіху, знімає емоційну напругу й страх. Отже, професійно орієнтовану технологію можна розглядати як цілісну дидактичну систему, що дає змогу педагогу найбільш ефективно з гарантованою якістю вирішувати професійно орієнтовані педагогічні завдання.

Список використаної літератури

1. Монахов В.М. Технологические основы проектирования учебного процесса : монография / В.М. Монахов. – Волгоград : Перемена, 1995. – 152 с.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М. : АЗЪ, 1995. – 928 с.

3. Питюков В.Ю. Основы педагогической технологии / В.Ю. Питюков. – М., 1997. – С. 122.
4. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем / В.В. Сериков. – М. : Логос, 1999. – 272 с.
5. Сластенин В.А. Педагогика: Инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М., 1997. – 224 с.
6. Хон Р.Л. Педагогическая психология. Принципы обучения / Р.Л. Хон. – М. : Деловая книга, 2002. – 736 с.
7. Щуркова Н. Новые технологии воспитательного процесса / Н. Щуркова. – М. : Новая школа, 1993. – 112 с.

Статья надійшла до редакції 11.01.2013.

Гусак А.Г. Реализация профессионально-ориентированных технологий в учебном процессе высшего педагогического учебного заведения

В статье рассмотрена проблема создания профессионально ориентированных технологий, выделены основные структурные компоненты и раскрыта их сущность.

Ключевые слова: технология, педагогическая технология, профессионально ориентированная технология, профессиональная подготовка.

Husak A. Implementation of professionally-oriented technologies in the educational process of higher educational institutions

The article considers the creation's problem of professionally-oriented technologies, identified the main structural components and disclosed their essence.

Key words: technology, pedagogic technology, professionally-oriented technology, professional training.